

İSRAİL'İN DIŞ POLİTİKASINI ANLAMAK: TEVRAT, “ON EMİR”, “VADEDİLMİŞ TOPRAKLAR” VE ÜSTÜNLÜK

Yrd. Doç. Dr. Murat GÜL* & Bekir Ali YÜKSEL**

Öz

İsrail ile Müslüman dünya arasındaki ilişkiler, İsrail-Filistin sorunu ve İsrail'in dış politikası, uluslararası sistemde ve bölge siyasetinde barış ve güvenliği sarsan ve istikrarsızlığa neden olan birbiriyle ilintili en önemli meselelerdir. İsrail kendini bir Yahudi devleti olarak ve Yahudi varlığının temsil edildiği tek mekanizma olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla İsrail'in varlığını ve güvenliğini sürdürmeye yönelik bu hassas tutum, İsrail devleti tarafından bir yaşamsal var oluş/yok oluş saikini ortaya çıkarmaktadır. Bu yaklaşımın ötesinde, Tevrat'ın ve “On Emir”'in İsrail'in kimliğine ve siyasal kültürüne etkisi ve bu etkinin İsrail'in dış politikasına olan yansımaları, İsrail'in davranışlarını anlama ve açıklamada önemli etkenlerdir. “Vadedilmiş topraklar” ve üstünlük kavramları İsrail'in uluslararası sistemi ve bölgesel siyaseti algılayışını etkilemektedir. Bu durum ise İsrail diplomasisi açısından bir katılığı ve İsrail'in dış politikasını yürütürken tek taraflı hareket etme eğilimini beraberinde getirmektedir. İsrail'in siyasal sisteminin ve dış politikasının “güvenleştirilmesi” ise sorunu daha da derinleştirmektedir. İsrail'in barış müzakerelerini ertelemeye yönelik tutumu ve uluslararası hukuku ve insan haklarını çiğneyen askeri operasyonları Orta Doğu'da, en azından yakın gelecekte, barış ve istikrara yönelik bir beklentiye neredeyse imkânsız kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: tevrat, “on emir”, “vadedilmiş topraklar”, üstünlük, güvenlikleştirme.

Understanding Israel's Foreign Policy: Torah, “Ten Commandments”, “Promised Land” And Superiority

Abstract

The relations between Israel and the Muslim world, Israel-Palestine problem and Israel's foreign policy are the most prominent interconnected issues destabilizing peace and security in the international system and regional politics. Israel defines itself as a state of Jews and the only mechanism that symbolizes the Jewish presentation. Therefore, the keen insistence on sustaining the presence and security of Israel is regarded as a matter of existence/non-existence by the Israeli state. Besides this approachment, the impact of Torah and Ten Commandments on Israel's identity and political culture and its reflections on Israel's foreign policy become critical issues in understanding and explaining Israel's acts. The concepts of “promised land” and superiority affect the Israeli way of approaching the international system and regional politics. This brings out rigidity for Israeli diplomacy and unilateral action in conducting its foreign policy. “Securitization” of Israel's political system and foreign policy deepens the problems. Israel's attitude to cancel peace negotiations and its military operations harming the international law and human rights makes a forecast on peace and stability in the Middle East nearly impossible, at least in the foreseeable future.

Keywords: torah, “ten commandments”, “promised land”, superiority, securitization.

* Kırıkkale Üniversitesi

** Kırıkkale Üniversitesi

Giriş

Geçmiş çok daha eskilere dayanmakla birlikte, İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra İsrail ile Müslüman dünya arasındaki ilişkiler, Filistin meselesi ve İsrail'in dış politikası 20. yüzyılın 21. yüzyıla devrettiği en önemli sorunlar arasındadır. İsrail'in bir Yahudi devleti olması ve kendisini dünyadaki Yahudilerin devlet mekanizması çerçevesinde temsil edildikleri yegâne yapı olarak tanımlaması, bütün meselelerin bir yaşamsal var oluş/yok oluş saikini de beraberinde getirmiştir. Bu bakış açısı Uluslararası İlişkiler 'de "güvenikleştirme" denilen çerçevenin İsrail'in siyasal kültürüne hâkim olmasını sağlamış ve dış ve güvenlik politikası retorığının katı bir biçimde tek taraflı hareket etme yönünde evrilmesine neden olmuştur. Bu çerçevede soykırımlar, savaşlar, büyük veya küçük ölçekli çatışmalar, terör eylemleri ve nefret söylemi ve de güç İsrail'in siyasal pratiğinin ve hatta ulusal bilincinin ayrılmaz parçası haline gelmiştir. Dünya tarihinde vatani olmamış, soykırımlara uğramış ve devletini kurduktan sonra da "düşmanlarla çevrili bir coğrafyada" var olma mücadelesi verme kabulleniminden hareketle, İsrail'in dış politikası ağırlıklı olarak güvenlik endişeleri tarafından şekillendirilmiştir. Bu noktadan hareketle, İsrail devletinin "saldırgan Arap dünyasında" tek başına yaşamak zorunda olduğu varsayılmış ve İsrail'in uluslararası hukukla ve temel insan hakları hükümleriyle bazı uygulamaları meşru kılınmaya çalışılmıştır. İsrail zaman zaman uluslararası toplumun baskısı nedeniyle diplomatik müzakereler yoluyla bu meselelere barışçıl çözüm bulmak yönünde adım atsa da, bulunduğu coğrafyada etkili savunma kapasitesini geliştirerek güvenliğini güvence altına almak temel hedefi olmuştur.

Gerek İsrail'in bir Yahudi devleti olması ve kendisini dünyadaki Yahudilerin devlet mekanizması çerçevesinde temsil edildikleri yegâne yapı olarak tanımlaması, Siyonizm'in İsrail kimliğinin doğal bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. Siyonizm'in Kudüs merkezli olarak belirli bir toprak parçasını Yahudiler açısından vadedilmiş topraklar olarak kabul etmesi, İsrail açısından İsrail'in varlığı ve güvenliği ile Yahudilerin varlığı ve güvenliği açısından doğrudan bir ilinti kurulmasını sağlamıştır. Nitekim Mezmur 137'de de geçen "sürgün edilen İsraili çocukların şarkısı" da Kudüs'e ve İsrail devletinin üzerine kurulduğu topraklara bağlılığı ifade etmektedir. Üstelik bu algı salt uluslararası sistemdeki güç/refah eksenli mücadelenin ötesinde Yahudilerin kutsal kitabı Tevrat'ta da yer bulmaktadır. Tevrat'ta yer bulan ve gerek Yahudilerin gerek İsrail devletinin dış politikasına yön veren öğretiler yalnızca vadedilmiş topraklarla da sınırlı değildir. İbrahim'in soyundan gelenlerin mübarek kılındıklarına yönelik ayet ve Yahudilerin Yakup'un soyundan geldiklerini iddia etmeleri, İsrail devletinin dünya siyasetinde gerek söylem gerek uygulamalar bağlamında ortaya koydukları "üstünlük" anlayışının temelini teşkil etmektedir. Ki bu anlayış İsrail devleti açısından (yer yer uluslararası hukuku ve temel insan haklarını ihlal etse de) uyguladıkları dış politikanın sorgulanamaz olduğu fikrinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu makale; Tevrat'ta yer alan ve İsrail devletinin siyasal sisteminin ve güvenlik kültürünün inşasına ve dış politikadaki uygulamalarına zemin teşkil eden vadedilmiş topraklar ve üstünlük anlayışını ortaya koyarak, İsrail'in dış politikasının tarihi bağlamda ele alınmasını sağlamaya çalışacaktır. Yahudi inancının temel taşlarının ve bu ilkelerin İsrail'in dış politikasına etkilerinin anlaşılması, 21. yüzyılın en önemli meselelerinden biri olan İsrail-Filistin sorununun, daha genel anlamda da İsrail ile Müslüman dünya arasındaki problemlerin, temel dinamiklerinin açıklanabilmesi açısından önemlidir. Nitekim bu çalışma; Tevrat'ta ortaya konulan üstünlük, vadedilmiş topraklar ve "On Emir" çerçevesinde İsrail devletinin inşa ettiği siyasal sistemin temel dinamiklerini ortaya koymaya çalışırken, tarihi çerçevede İsrailoğulları'nın tarihten günümüze yaşadıkları belli başlı olayları ve İsrail devletinin kurulmasından sonra uygulanan dış politika çerçevesinde yaşanan gelişmeleri ana hatlarıyla inceleyecektir.

Tevrat: Üstünlük, "Vadedilmiş Topraklar" ve "On Emir"

Tevrat'ta İbrahim'in soyundan gelenlerle ilgili olarak "Çünkü İbrahim büyük ve kuvvetli millet olacak ve yeryüzünün bütün milletleri *onda mübarek kılınacaklardır*" (Tekvin: Bap 18;18) denmiştir. Bu ayet, Tevrat'ta İbrahim'in soyundan gelenlerin mübarek olacağına ilişkin ipuçları sunmaktadır ki Tevrat'ta Allah peygamberleri ve onun soyundan gelenler mübarek kılınmıştır: "*Ve vaki oldu ki, Allah İbrahim'in ölümünden sonra oğlu İshak'ı mübarek kıldı...*". İshak, Rebeka adlı bir kadınla evlenmiştir ve Rebeka kısır olmasına rağmen İshak'ın duasıyla ikiz çocuk sahibi olmuştur. Tevrat'ta bu konu ile ilgili çok önemli bir bölüm geçmektedir: "*Ve Rab ona dedi: Senin rahminde iki ümmet var; Ve senin karnundan iki kavim ayrılacak; Ve bir kavim öbür kavimden kuvvetli olacak; Ve büyüğü küçüğüne kulluk edecektir*" (Tekvin: Bap 25;23). Doğan çocuklar sırasıyla Esav ve Yakup'tur. Bu ayette Yahudi inancının temelini teşkil eden ve İsrail'in dış politikasına yansıyan üstünlük anlayışı görülmektedir. Bir milletin diğer milletten üstün olması ve diğerinin ona kulluk etmesi doğrultusunda Yahudiler doğal olarak Yakup'un soyundan geldiklerini iddia etmektedirler. "*Ve işte, Rab onun üzerinde durup dedi: Baban İbrahim'in Allah'ı ve İshak'ın Allah'ı Rab benim; (Yakup'a) üzerinde yatmakta olduğun şarka ve şimale ve cenuba yayılacak-sın ve yerin bütün kabileleri sende ve senin zürriyetinde mübarek kılınacaktır.*" (Tekvin: Bap 28;13-14). Burada da Allah'ın Yakup ve soyundan gelenlere belirli bir toprak parçası vaat ettiği görülüyor ki "*Vadedilmiş Topraklar*" anlayışının bu ve buna benzer ayetlerden ortaya çıkarıldığı konusunda şüphe yoktur. Yakup'un Allah ile görüşüp onu yenmesi ve sonucunda İsrail adını alması da İsrailoğulları'nın Yakup'un soyundan geldiklerini düşünmelerine yol açan etmendir. "*Ve dedi: Artık sana Yakup değil, ancak İsrail denilecek; çünkü Allah ile ve insanlarla uğraşıp yendin*" (Tekvin: Bap 32; 28). "*Ve Allah ona dedi: Senin adın Yakup'tur; artık adın Yakup çağırılmayacak, fakat adın İsrail olacaktır ve onun adını İsrail koydu.*" (Tekvin: Bap 35; 10).

Yakup Allah'ın rüyasında söylediği üzere Mısır'a gitti. “*Ve dedi: Ben Allah, babanın Allah'ıyım; Mısır'a inmekten korkma; çünkü orada seni büyük bir millet edeceğim.*” Bunun üzerine Yakup Mısır'a gitmiştir ve kendisinden sonra oğlu Yusuf büyük güçlüklerle rağmen peygamber olmuştur.

İsrailoğulları Yusuf'la birlikte Mısır'da güçlendiler, güçlenmelerini ve doğan çocuklarını öldürmek isteyen bir kral ortaya çıktı. Bu kral yüzünden Musa bebekken nehre bırakıldı ve Firavunun kızı tarafından bulundu. İsrailoğulları bu süreçte Mısır'da kölelik yaptılar ve Allah'a kendilerine yardım etmesi için yakardılar. Tevrat' a göre Allah onların sesini işitti ve ahdini hatırladı. Bunun üzerine Allah Musa'ya görünerek onun peygamber olduğunu ve firavunla konuşması gerektiğini söyledi. “*Ve şimdi gel ve benim kavmimi, İsrailoğulları'nı, Mısır'dan çıkarmak için seni Firavun'a göndereyim*”. Ve Musa Allah'a dedi: “*Ben kimim ki, Firavun'a gideyim ve İsrailoğulları'nı Mısır'dan çıkarayım?*” Ve dedi: “*Gerçekten ben seninle olacağım: Ve benim seni gönderdiğime senin için işaret şu olacak: Sen kavmi Mısır'dan çıkardığın zaman, bu dağ üzerinde Allah'a ibadet edeceksiniz. (Çıkış Bap: 3;10). “Git! İsrail ihtiyarlarını topla ve onlara de: Atalarınızın Allah'ı, İbrahim'in, İshak'ın ve Yakup'un Allah'ı Yehova bana göründü ve dedi: Gerçekten sizi ziyaret ettim ve Mısır'da size yapılanı gördüm; ve dedim: Sizi Mısır'ın sıkıntısından, Kenanlı ve Hitti, ve Amori, ve Perizzi ve Hivi ve Yebusilerin diyarına, süt ve bal akan diyarına çıkaracağım.”*

Bu ayette Allah, Mısır'da köle durumunda olan ve eziyet gören İsrailoğulları'na şimdiki İsrail topraklarını bal ve süt akan diyar olarak vermiştir. “*Vadedilmiş Topraklar*”ın temelinde yatan savlardan birisi de bu ayette bölgenin İsrailoğulları'na tahsis edilmesidir.

Rab, Sina Dağı'na inip Musa ile görüştü. Görüşme sırasında Musa'ya “*On Emir*” olarak bilinen şu ayetleri söyledi:

1. “*Ve Allah bütün bu sözleri söyleyip dedi: Seni Mısır diyarından, esirlik evinden çıkaran Allah'ın Yehova benim. Karşımda Başka İlahların olmayacaktır.*” (Çıkış Bap: 20; 1-2-3).

2. “*Kendin için oyma put, yukarıda göklerde olanın yahut aşağıda yerde olanın, yahut yerin altında sulara olanın hiç suretini yapmayacaksın. Onlara eğilmeyeceksin ve onlara ibadet etmeyeceksin; çünkü ben senin Allah'ın Rab benden nefret edenlerden babalar günahını çocuklar üzerinde, üçüncü nesil üzerinde ve dördüncü nesil üzerinde arayan ve beni seven ve emirlerimi tutanların binlercesine inayet eden kıskanç bir Allah'ım.*” (Çıkış Bap: 20; 4-5-6).

3. ve 4. “*Allah'ın Rabbin ismini boş yere ağza almayacaksın; çünkü Rab kendi ismini boş yere ağza alanı suçsuz tutmayacaktır. Sebt gününü takdis etmek için onu hatırında tut. Altı gün işleyeceksin ve bütün işini yapacaksın; fakat yedinci gün Allah'ın Rabbe sebtittir; sen ve oğlun ve kızın, kölen ve cariyen ve hayvanların, ve kapılarında olan garibin, hiçbir iş yapmayacaksın; çünkü Rab gökleri yeri ve denizi ve onlarda olan bütün şeyleri altı günde yarattı ve yedinci gün de istirahat etti; bunun için Rab sebt gününü mübarek kıldı ve onu takdis etti.*” (Çıkış Bap:20;8-9-10-11).

İsrail'in Dış Politikasını Anlamak: Tevrat, "On Emir", "Vadedilmiş Topraklar" ve Üstünlük

5. "Babana ve anana hürmet et, ta ki, Allah'ın Rabbin sana vermekte olduğu toprakta ömrün uzun olsun.",

6. "Katletmeyeceksin!",

7. "Zina etmeyeceksin!",

8. "Çalmayacaksın!",

9. "Komşuna karşı yalan şahadet etmeyeceksin!",

10. "Komşunun evine tamah etmeyeceksin; komşunun karısına yahut kölesine, yahut cariyesine, yahut öküzüne, yahut eşğine, yahut komşunun hiçbir şeyine tamah etmeyeceksin." (Çıkış Bap: 20;12-13-14-15-16-17).

Allah tarafından Musa'ya iletilen ve "On Emir" olarak adlandırılan bu emirler silsilesi, Yahudi inancında yapılması zaruri olan emirleri teşkil etmekte iken, İsrail Devleti'nin bu emirlere riayet etmediği görülmektedir. İsrail'in genel anlamda Filistin'e yönelik politikası, özelde de Gazze saldırılarında öldürdüğü masum siviller Tevrat'ta geçen; "Katletmeyeceksin" kuralı ile çelişmektedir. Yıllarca Filistinlilerle komşuluk ilişkileri içinde bir arada yaşamış olmalarına rağmen, yaptıkları saldırılarla komşuluk haklarını ihlal etmektedirler. Filistinlilere İsrail askerleri tarafından yapılan tecavüzler yine, "zina etmeyeceksin" kuralı ile çelişmektedir.

Geçmişten Yakın Döneme İsrailoğulları

İsrail tarihinin Musa'dan sonra incelenmesi, İsrail dış politikasının ve Yahudilerin nasıl bir tarihi perspektiften geçip bu günlere kadar geldiğini anlaşılır kılabılır. M.Ö. 2000 yılının başlarında Yahudiler, Kenan diyarında bir devlet kurarak yaşamalarını sürdürmüşlerdir. Hz. Yakup'un oğullarından oluşan ve onların adlarıyla anılan 12 kabilede İsrailoğulları'nı oluşturmuştur (Oğan, 1997:2). İsrailoğulları bir süre Kenan diyarında yaşadıkdan sonra bölgede kuraklık çıkması üzerine Mısır'a göç etmek zorunda kalmışlar, M.Ö 1200 yıllarına kadar bu bölgede yaşamışlardır. M.Ö 1200 dolaylarında Yahudilerin, Mısır'da hayat düzenleri bozulmuş ve üzerlerindeki baskı ve zulüm artmıştır. Bunun üzerine Hz. Musa'nın önderliğinde Yahudiler mücadele edip, esaretten kurtulmuşlar ve Kızıldeniz'i geçerek Kenan diyarına geri dönmüşlerdir.

İlk kral Saul döneminde dağınık kabile yapısı varken, Kral Davut (M.Ö 1004-965), Filistinlilerin nihai yenilgisi de dâhil olmak üzere çok çeşitli askeri başarılarla imza atmak ve bunun yanı sıra komşu krallıklarla da iyi ilişkiler kurmak suretiyle İsrail'i bölgede güçlü bir konuma getirmiştir. Kendi ülkesinde ise, on iki İbrani kabileyi tek bir krallıkta toplamış, Kudüs'ü başkent ilan etmiş ve monarşiyi de ülkenin ulusal yaşamının merkezine yerleştirmiştir. Davut'un yerine oğlu Süleyman geçmiş (M.Ö 965-930) ve o da krallığın gücünü daha da artırmıştır. Bu başarılar Kudüs Tapınağı'nın inşa edilmesiyle taçlandırılmış, Kudüs Tapınağı Musevilerin ulusal ve dinsel yaşamlarında bir merkez rolü oynamıştır (İsrail Enformasyon Merkezi, 2008:11).

Hız. Süleyman'ın ölümünden sonra oğlu Rehoboam İsrailoğulları'nın başına geçmiş ancak halk; Kudüs'teki tapınak, saraylar ve zorunlu çalışmalar sebebiyle ağır vergi ödediklerinden yönetimden kaynaklanan bir takım sıkıntılar çekmiştir. Bu durumun düzelmesini İsrailoğulları Kral Rehoboam'dan istemiş fakat istekleri kral tarafından reddedilmiştir. Buna tepki olarak M.Ö. 796 yılında 10 kabile ülkenin kuzey tarafını alarak **İsrail Krallığı**'nı, 2 kabile de güneyde kral Rehoboam ile birlikte Yahuda Krallığı'nı kurmuşlardır (Usta, 2003:147).

Kuzeydeki İsrail Krallığı'na Asur Krallığı son verirken, güneydeki Yahuda Krallığı'nın halkı, Babil Kralı II. Nabukadnezar tarafından Babil'e sürgün edilmiş, Babil'li komutan Nabuzaradan tarafından Kudüs Şehri yakılıp, yıkılmıştır (Ay, 2011:3).

Babililerin zaferi Birinci Musevi Birliği'nin (Birinci Tapınak Dönemi) sonu olmuştur. İlk Tapınağın yıkılışının (M.Ö 586) ardından gelen Babil sürgünü Musevi diasporasının da başlangıcı olmuştur. Museviler buna rağmen ana topraklarını asla unutmamaya yemin etmişlerdir. *“Eğer seni unutursam, ey Yeruslaim (Kudüs), sağ elim hünerin unutsun. Eğer seni anmazsam, eğer Yeruslaim'i baş sevincimden üstün tutmazsam, dilim damağuma yapışsın.”* (Mezmurlar 137:3-9) Tevrat'ta geçen bu ayet bile Yahudilerin ne kadar çok topraklarına bağlı olduklarını ve o toprak için ne kadar çok istekli olduklarını göstermektedir. Babil sürgünü Yahudi halkını olumsuz etkilemiş, fakat kısa bir süre sonra Yahudiler sürgün hayatına uyum sağlamışlardır. Babil'deki yerli halkın lisanı Aramice'yi öğrenmişler ve Tanrı'ya bağlılıklarını devam ettirmişlerdir. İsrailoğulları'nın inancına göre; Rab, Peygamber Yeremya aracılığı ile İsrailoğulları'na şöyle buyurmuştur: *“Babil'de 70 yıl geçtikten sonra, size verdiğim sözü tutacağım ve sizi kendi toprağınıza götüreceğim.”* (Tevrat- Yeremya 29:10). Akabinde de, Pers orduları M.Ö. 375 yılında Babil İmparatorluğu'nu istilâ ederek yönetimi ele geçirmiş ve Persler Yahudi halkının tekrar Filistin'e dönmesine müsaade etmişlerdir (Kurt, 2007:73).

Yahudiler Pers Kralı Koreş döneminde Şeşbatsar önderliğinde, Kral Darius döneminde Zerubbabel önderliğinde, Kral Artahşaşa döneminde Ezra önderliğinde yurtlarına geri dönmüşlerdir (Kurt, 2007:90-94-105). Yahudiler yurtlarına döndükten sonra burada bir Goyim/Gentile –Yahudi/Yahudi olmayan- Yahudi/Samiri çatışmaları başlamıştır (Kurt, 2007: 126).

Yunanlılar, Büyük İskender'in komutasındaki Pers İmparatorluğu'nu ortadan kaldırdıktan sonra, M.Ö. 312 yılında İsrail'i de istilâ etmişlerdir (İsrail Enformasyon Merkezi, 2008:15). Büyük İskender'in Yahudilere uyguladığı baskı politikaları karşısında, Filistin'de Makabi'lerin yönetiminde ayaklanan Yahudiler, M.Ö 141'de Makedonya Krallığı'na karşı ayaklanıp yeni bir Yahudi Devleti kurmuşlardır (İsrail Enformasyon Merkezi, 2008:15).

Titus'un yönetimindeki Roma İmparatorluğu kuvvetleri M.S. 70 yılında Kudüs'ü yerle bir etmiş ve Masada'daki son Musevileri de sürmüştür (M.S 73) (İsrail Enformasyon Merkezi, 2008: 16). Bu olaydan sonra da bölgede Museviler kalmamıştır.

Filistin toprakları ise, İslam Halifesi Ömer'in M.S. 638 yılında Yarmuk Muharebesi'nde Doğu Roma İmparatorluğu'nu yenmesiyle Müslümanların yönetimine geçmiştir. Bu dönemde, Filistin'de yaşayan Yahudiler İslam Hukukunun kendilerine tanıdığı haklar bağlamında yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bu süreçte hem Yahudileri hem de Müslümanları üzen bir hadise meydana gelmiş, 1099 yılında Kudüs Haçlı Orduları tarafından işgal edilmiş ve burada bir "Kudüs Latin Krallığı" kurmuştur. Ancak, bu krallık uzun süre yaşayamamış, bölgenin güçlü devletlerinden Eyyubilerin hükümdarı Selahaddin Eyyubi tarafından 1187'de ele geçirilmiş, Filistin toprakları tekrar İslam egemenliğine girmiştir. Selahaddin Eyyubi, Kudüs'ü aldıktan sonra bütün Yahudilere Kudüs'e dönmeleri için çağrıda bulunmuş, birçok Yahudi de bu davet üzerine Mısır, Suriye, Mezopotamya, Güney Avrupa, Fransa ve İngiltere'den Kudüs'e geri dönmüşlerdir (Moore, 1974:74).

Eyyubilerin siyasi otoritesinin zayıflaması üzerine bir takım iç karışıklıklar meydana gelmiştir. Bu karışıklıkları ortadan kaldırmak ve düzeni sağlamak amacıyla komutan Aybek Mısır'a gelmiş, 1250 yılında Eyyubi Devleti'nin toprakları üzerinde Memlük Devleti'ni kurmuştur (Yıldız, 1992:444-446). Bu dönem Yahudiler için sıkıntılı bir dönem olmuş, fakat Yavuz Sultan Selim'in 1517 yılında Ridaniye Savaşı'nda Memlükler'i yenmesi üzerine Yahudilerin sıkıntıları son bulmuştur (Uzunçarşılı, 1988:288-290). Filistin topraklarının Türk egemenliğine girmesinden sonra, bu topraklara özellikle de Kudüs'e Avrupa ülkelerinden Yahudi göçü başlamış, ilerleyen yıllarda da bu göçler giderek artmış ve Yahudiler 18. yüzyılın ortalarında Kudüs'te nüfusun çoğunluğunu meydana getirmişlerdir (Moore, 1974:204). Filistin topraklarına yapılan bu Yahudi göç hareketleri bir süre sonra engellenmek istenmişse de, 19. yüzyılın sonlarına doğru özellikle Avrupa'da canlanan Yahudi düşmanlığı, Filistin topraklarına sürekli Yahudi göçlerinin devam etmesine ve Siyonizm adı verilen bir Yahudi birliktelik hareketinin doğmasına neden olmuştur (Kodal, 2007:133-163). Bölge 1917 yılına kadar Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında kalmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında bölgede İngilizler egemenlik tesis etmiş ve İngiliz egemenliği de 1948 yılına kadar sürmüştür.

Balfour Deklarasyonu, Yahudi Göçleri ve Siyonizm

2 Kasım 1917 yılında İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour, ABD Başkanı Wilson'un da onayını aldıktan sonra, büyük bankacılar ailesinin İngiltere kanadı şefi ve İngiltere Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Walter Rotschild'e yazdığı ve tarihe "Balfour Deklarasyonu" olarak geçen mektubu hazırlamıştır. 117 kelimelik kısa mektupta "*Majestelerinin Hükümeti, Filistin'de Yahudi halkı için ulusal bir yurt kurulmasını olumlu mütalaa ediyor... tabii Filistin'de yaşayan ve Yahudi olmayan top-*

lulukların yurttaşlık haklarıyla dinsel haklarına hanel getirecek hiçbir şey yapılmayacağı açıkça bilinmelidir...”denmektedir (Collins ve Lapierre, 1973:24). Mektup, 1919’da İsrail’e başlayan Yahudi göçünü destekler niteliktedir. Ortadoğu’daki sorunlar da işte bu göçlerden sonra başlamıştır.

Kudüs Yahudiler için kutsaldır. Her yıl “*Mayasız Ekmek Bayramı*” kutlamalarında dile getirilen “*Kudüs’e dönmek ümidiyle*” temennisi, Yahudi toplumunun bölgeye göç hedefini anlaşılır kılmaktadır. Bölgeye göçün nedeni sadece Kudüs’ün kutsal olması değildir. Avrupa’da yükselen anti-semitizm (Yahudi karşıtlığı), sebebiyle 1919-1923 yılları arasında Rusya’dan bölgeye büyük bir göç olmuştur. Gelenler sosyalizm ve komünizmden etkilenmiş kişilerdir. Almanya’da Hitler’in 1933 yılında iktidara gelmesiyle yaşanan anti-semitizm ise süreçte ayrı bir kilometre taşıdır. Tamamen yakıp yok etmek, soyunu kurutmak anlamına gelen ve Yunanca sözcükten türetilen holokost, 1933’te Almanya’da Yahudilerin eşi görülmemiş bir ayrımcılıkla her türlü haklarından, işlerinden, mallarından ve evlerinden edilmesiyile başlamıştır. 1938’den 1944 sonuna dek süren sistematik soykırım sırasında Nazilerin tahammül edemediği çingeneler, eşcinsel ve komünistlerle birlikte yaklaşık 6 milyon Yahudi gaz odalarında, çok ağır koşullarda çalıştırıldıkları toplama kamplarında ve bu kamplara götürülürken açlık, soğuk ve hastalıktan yollarda ölmüşlerdir. Özellikle Avusturya, Polonya, Macaristan, Ukrayna, Litvanya ve Yunanistan’da çoğu zaman yerel halkın da katıldığı katliamlar da bu sürecin parçası olmuştur (Çağlayan, 2010:307). Bu katliamlardan kaçabilen yaklaşık 165.000 kişi Filistin’e gelmişlerdir (İsrail Enformasyon Merkezi, 2008:25).

1880’li yıllarda Rusya’da ortaya çıkan Yahudi aleyhtarlığı karşısında Yahudilerin Filistin’e göç etmek zorunda kalmaları ile Siyonizm başlamıştır ve Fransa’da cereyan eden “*Dreyfuss Olayı*” ile doruk noktasına ulaşmıştır. Dreyfuss Davası’nı baştan sona kadar izleyen Budapeşteli bir Yahudi olan gazeteci Dr. Theodor Herzl, davadan çok etkilenerek Yahudilerin dünyanın her yerinde ezildiklerini düşünmeye başlamıştır. Bunun üzerine 1896’da *Judenstaat* (Yahudi Devleti) adlı kitabını yayımlamıştır. Herzl’e göre, Yahudiler bir millettir; ama milli kültürlerini ifade edebilecekleri siyasi bir devletleri yoktur. Anti-semitizmin tek çaresi Yahudilerin kendi devletlerine sahip olmalarıydı. Bu düşünce ve amaçla Herzl, 1897’de Dünya Siyonist Teşkilatı’nın kurulduğu İsviçre’nin Basel kentinde ilk Dünya Siyonist Kongresi’ni toplamıştır (Yılmaz, 2009:24).

Bütün dillerde Yahudileri eski ülkelerinde toplama isteğine tekabül eden “Siyonizm” kelimesi, Kudüs’ün merkezinde yükselen “*Sion*” tepesinden kaynağını almaktadır. İbranice’de seçilmiş anlamına gelen Sion^{***} ve bundan türeyen Siyonizm-Musevilerin atalarının yaşadığı anavatana geri dönmeleri-fikrinin kökleri, İsrail topraklarına olan derin bağlılığa dayanmaktadır ve bu duygular yüzyıllar boyunca diasporadaki Musevi mevcudiyetinin ayrılmaz bir parçası olmuştur (İsrail Enformasyon Merkezi, 2008:23).

^{***} Bkz: Dominique Lapierre ve Larry Collins, Kudüs... Ey Kudüs, İstanbul: E Yayınları, 1973, s.22

İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Savaşlar Dönemi

14 Mayıs 1948'de, Birleşmiş Milletler'in 29 Kasım 1947 tarihli taksim planınca Tel-Aviv'de toplanan Yahudi Milli Konseyi bir bildirge yayınlarak "İsrail Devleti'nin kurulduğunu" ilan etmiştir. İsrail, İngiliz manda yönetiminin sona ermesinden birkaç saat önce kurulmuştur (Erdinç, 1992:130). İsrail Devleti'nin kurulmasının hemen akabinde, İsrail topraklarındaki Yahudi nüfusunun artırılması için 1 Ağustos 1952 tarihli yasayla tanımlanan göç alımı başlamış ve bu süreç içerisinde 950.000 Yahudi Irak, Yemen ve Almanya'dan İsrail topraklarına gelmişlerdir (Erdinç, 1992:131).

1948 yılından itibaren İsrail Devleti'nin kurulmasıyla birlikte Arap ve Yahudiler arasındaki ilişkiler gerginleşmiş ve İsrail Devleti'nin Araplara uyguladığı katliam ve baskılar neticesinde yüz binlerce Filistinli bölgedeki Arap devletlerine sığınmak zorunda kalmıştır (Özmen, 2006:99). Bölgede gittikçe gerilen Müslüman-Yahudi ilişkileri İsrail Devleti'nin kurulmasını kabul etmeyen Mısır, Ürdün, Lübnan, Suriye ve Irak'ın, İsrail'e saldırısı karşısında savaşa dönüşmüş ve 1948 yılında Birinci Arap-İsrail Savaşı başlamıştır. Mısır uçakları Tel-Aviv ve çevresini bombalarken, başlangıçta Arap kara birlikleri başkent Tel-Aviv'in 30 km kadar yakınına ulaştılar. Ancak savaşın ilerleyen safhalarında İsrail Ordusu eğer savaşı kaybederlerse ellerinden vatanlarının alınacağını bildiklerinden durumu bir var olma mücadelesi olarak algılamıştır. İsrail ordusu daha iyi idare edildiğinden, mühimmat ve silah bakımından Araplardan daha üstün olmasından dolayı taarruza geçmiş ve Arapları mağlubiyete uğratmıştır. Barış görüşmelerinden sonra mütareke imzalanmış ve bu mütareke ile İsrail, Filistin topraklarının 4/5'ine sahip olmuş, yani hemen hemen topraklarını 1/3 oranında büyütüştür (Oğan, 1997:18-19).

İsrail bu sayede Birleşmiş Milletler'in belirlediği sınırlardan daha geniş ve güvenli sınırlara kavuşmuştur. İsrail Devleti yasa yapıcı bir meclis "*Knesset*"i kurmuş ve Haim Weizmann'ın cumhurbaşkanı seçilmesiyle de siyasi partiler kurulmuştur (Besalel, 2000:262). 29 Ekim 1956'da Mısır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesinin ardından bu durumdan ticari ve ekonomik anlamda zarar gören İngiltere ve Fransa Devletleri Süveyş Kanalı'na bir harekât başlatmış, hemen akabinde İsrail Devleti de buna paralel bir harekât başlatarak İkinci Arap-İsrail Savaşı'nın ortaya çıkmasına neden olmuştur. İsrail Devleti savaşın ilk beş günü içerisinde Mısır'a bağlı Sina Yarımadası'nın büyük bir kısmını işgal etmiştir. Ancak Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşmiş Milletler'in baskısı ile İsrail Devleti, işgal ettiği topraklardan 6 Mart 1957'de çekilmek zorunda kalmış, boşaltılan bölgeye Birleşmiş Milletler askerleri yerleştirilmiştir (Özmen, 2006:224). İsrail Devleti tarafından zorla yurtlarından çıkarılan Filistinliler, İsrail Devleti'ne karşı sabotaj ve gerilla savaşı faaliyetlerine başlamışlardır (Oğan, 1997:22). 13 Kasım 1966'da tank ve zırhlı araçlarla İsrail Kara Kuvvetleri Ürdün hududunu geçerek 4000 nüfuslu Samu Köyü halkını yok etmiş, 7 Nisan 1967'de İsrail Hava Kuvvetleri Suriye topçularına taarruzda bulunmuş, böylece Arap Devletleri ile İsrail arasındaki ilişkiler savaş halini almaya başlamıştır. Haziran

1967’de taraflar arasında savaş patlak vermiş ve Üçüncü Arap İsrail Savaşı başlamıştır (Özmen, 2006:226). Sovyetler’den silah yardımı alan Mısır ve Suriye’ye karşı İsrail Ordusu 6 gün süren ani bir saldırı gerçekleştirmiştir. İsrail; Mısır, Ürdün, Suriye Hava kuvvetlerinin büyük bölümünü kendi hava alanlarında imha etmiş ve bunu izleyen kara harekâtının devamında da büyük başarılar kazanarak bütün Sina Yarımadasını, Batı Şeria’yı, Gazze’yi, Golan Tepeleri’ni ve Doğu Kudüs’ü tamamıyla işgal etmiştir. Bu esnada 1964 yılında Kahire’de kurulan Filistin Kurtuluş Örgütü’nün, İsrail Devlete karşı silahlı eylemleri gittikçe artmış ve bu İsrail’in büyük misillemelerine sebep olmuştur. 1972’de Münih Olimpiyatları esnasında İsraili sporcular, Filistin “*Kara Eylül* Örgütü” tarafından kaçırılıp infaz edilmiştir. 1969’da Golda Meir hükümetinin kurulması ve Üçüncü Arap-İsrail Savaşı’ndan sonra ümitlerini Birleşmiş Milletler toplantılarına ve Amerika Birleşik Devletleri-Sovyetler Birliği görüşmelerine bağlayan Arap Devletleri, bir süre sonra savaşta kaybedilen topraklarını kurtarmanın yolunun İsrail’e karşı topyekûn mücadele olduğunu anlamışlardır (Özmen, 2006:226; Oğan, 1997:26). Arap ülkelerinin çoğu İsrail Devleti ile diplomatik ilişkilerini kesmiş, Arap ülkeleri arasındaki problemler çözüme kavuşturulmuş, özellikle Suudi Arabistan ve Libya devletleri petrolü bir silah olarak kullanarak İsrail’e karşı diğer Arap Devletleri’ne ekonomik destek sağlamışlardır. 1967’de İsrail’le yaptıkları savaştan yenik çıkan ve İsrail karşısında büyük bir hezimete uğrayan Mısır, Suriye ve Ürdün savaştan sonra yeni silahlar ve teçhizatlar alarak ordularını güçlendirmişlerdir. İsrail de buna karşılık ordusunu güçlendirmek adına ABD ve Fransa’dan modern silahlar ve teçhizatlar alarak ordusunun donanımını güçlendirmiştir (Özmen, 2006:253). 1970 yılında Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdülnasır’ın ölümüyle başa geçen Enver Sedat, Birleşmiş Milletler’in 242 sayılı kararını uygulatarak, İsrail’i 1967 sınırlarının gerisine atmak istemiş, en nihayetinde de 1973’te Dördüncü Arap-İsrail (Yom Kippur) Savaşı, Mısır ve Suriye kuvvetlerinin aynı anda İsrail’e karşı saldırısı ile başlamıştır (Besalel, 2000:265). Arap kuvvetleri 1967 öncesi sınır hattını geçerek İsrail kuvvetlerine ağır zayıatlar verdirmişlerdir ve ilerlemeye devam etmişlerdir. İsrail bir süre sonra bu ani baskının şokunu atlatmış ve hava üstünlüğünden yararlanarak karşı taarruza geçmiş ve sınırları dengede tutmayı başarmıştır (Oğan, 1997:30). 24 Ekim 1973’te İsrail kuvvetleri, Arap birliklerini kuşatarak mecburi bir ateşkese zorlamıştır (Besalel, 2000:265). Dördüncü Arap-İsrail Savaşı sonucunda Arap Devletleri’nin İsrail karşısında direnmeleri ve hatta başlangıçtaki başarıları Arapların morallerini yükseltmiş, iyi teçhiz edilmiş modern bir ordu ile bölgede İsrail Devleti’nin yenilgiye uğratılabileceği kanısına varılmıştır (Özmen, 2006:26). Öte yandan bu savaştaki ihmaller İsrail’de bir hoşnutsuzluk havası ve siyasi bunalım yaratmış ve bunun sonucunda kabine değişikliğine gidilmiştir. Golda Meir, Moşe Dayan ve Abba Ebban gibi isimler yeni kabinede yer almamış, onların yerine Şimon Peres ve Yigon Allon gibi isimler kabine içerisine girmişlerdir (Besalel, 2000:265).

Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün kurulmasından sonra (2 Haziran 1964)****, FKÖ'nün kendine üs olarak seçtiği ülke Ürdün olmuştur. Fakat bu durum Ürdün Kralı Hüseyin'i rahatsız etmiştir. Kral Hüseyin, İsrail kuvvetleriyle beraber Amman yakınlarında bir mülteci kampına saldırarak başlattığı operasyonda FKÖ lideri Yaser Arafat ve FKÖ kuvvetlerini Ürdün topraklarından çıkarmış, bunun üzerine Yaser Arafat ve FKÖ kuvvetleri Lübnan'a geçmiş ve burayı örgütün üssü olarak kullanmaya başlamıştır (Aljazeera Turk, 2014). FKÖ lideri Yaser Arafat'ın 1974'te New York'a yaptığı seyahat ve BM'de Filistin'in konumunu güçlendiren diplomatik girişimleri ve FKÖ'nün İsrail Devleti'ne karşı yaptığı eylemler, İsrail Devleti içerisinde siyasal huzursuzluklar meydana getirmiştir. 1977'de İsrail Devleti'nde kabine değişikliği olmuş ve iktidara Herut Manahem Begin gelmiştir. İsrail lideri Begin ile Mısır lideri Enver Sedat arasında 1978 *Camp David Antlaşması* imzalanmış (Besalel, 2000:265) ve her iki lider dünya barışına yaptıkları katkıdan dolayı 1978 Nobel barış ödülü almışlardır (Nobel Ödülleri, 2014). İsrail ile Mısır arasında yapılan *Camp David Antlaşması* ile İsrail Devleti 1967 yılında işgal ettiği sınırlardan çekilecekti. İsrail Devleti bu geri çekilmeyi 1982'de tamamlamış, ancak FKÖ'nün Lübnan'ı üs olarak kullanmasıyla beraber İsrail Devleti Lübnan'dan FKÖ üyelerini çıkarmak için aynı yıl Lübnan'a saldırmış ve Lübnan Savaşı başlamıştır. FKÖ kuvvetleri Lübnan'ı terk edinceye kadar başkent Beyrut İsrail kuvvetleri tarafından kuşatılmış ve bombalanmıştır. 1983 yılında İsrail'de kabine değişikliği olmuş ve Herut Menahem Begin'in istifasından sonra Başbakanlığa İshak Şamir gelmiştir. 1984'te ise başkanlık görevini Şimon Peres devralmıştır (Besalel, 2000:265). 8 Aralık 1987'de Filistinli Müslümanlar bağımsızlıklarını kazanmak için 1. İntifada'yı başlatmışlar ve İsrail yönetimine karşı ayaklanmışlardır (Beinin ve Lockman, 1990:327). Filistin bağımsızlığına yönelik İntifada hareketi, İsrail'de resmi devlet politikalarına muhalif olan barış yanlısı bir kesim oluşturmuş ve İsrail Devleti 1991'de Madrid'de, 1992'de Washington'da düzenlenen Arap-İsrail görüşmelerine katılmıştır. Barış görüşmeleri sonuçsuz kalmışsa da ABD'nin telkini ile 26 Ekim 1994'te İsrail Devleti Ürdün Devleti ile bir barış antlaşması imzalanmış ve İsrail 1967 Arap-İsrail Savaşı'nda ele geçirdiği 380 kilometrekarelik alanı Ürdün Devleti'ne bırakmıştır (Besalel, 2000: 265).

1995 Şubatı'nda Kahire'de İsrail, FKÖ Temsilcileri, Mısır ve Ürdün liderleri, ABD Dışişleri Bakanı'nın da katılımıyla bir araya gelmişler ve Ortadoğu'da barışın sağlanmasına yönelik girişimlerde bulunmuşlardır. 1995 yılının Mart ayında İsrail-Suriye barış görüşmeleri Washington'da başlamış, Nisan 1995'de ise Ürdün ve İsrail karşılıklı büyükelçiler atayarak diplomatik ilişkiler tesis etmiştir (Yılmaz, 2009: 315-327). 28 Eylül 1995'te yapılan karşılıklı barış görüşmeleri sonucu İsrail Devleti ile Filistin özerk yönetimi arasında, İzak Rabin ve Yaser Arafat tarafından, Mısır'ın Taba şehrinde, Taba Antlaşması imzalanmıştır. Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, Ürdün Kralı Hüseyin ve ABD ve Rusya Dışişleri bakanlarının tanıklığında imzala-

**** Bkz: "Filistin Kurtuluş Örgütü", Orta Doğu Stratejik Araştırmaları Merkezi, http://www.orsam.org.tr/tr/yazilar_Yazdir.aspx?ID=3591Erişim Tarihi: 23.12.2014.

nan antlaşmaya göre Batı Şeria, Cenin, Nablus, Tulkar, Kalkiya, Ramallah, Betlehem ve Hebron'dan çekilecek olan İsrail Devleti bu bölgelerin yönetimini Filistin Özerk Yönetimine bırakmıştır. Fakat bu antlaşmaya İslami Cihat ve Hamas örgütleri, İsrail'deki radikaller ve Hebron'daki Yahudi yerleşimciler karşı çıkmışlardır (Besalel, 2000: 266).

Kasım 1995'de İsrail-Filistin barışının öncüsü İzak Rabin muhalif, köktendinci bir Yahudi tarafından öldürülünce, Şimon Peres kabineyi kurmuş ve başbakanlık görevine getirilmiştir. Şubat 1996 ve Mart 1996'da Hamas Örgütü'nün Kudüs ve Tel-Aviv'de gerçekleştirdiği eylemlerde 60 İsrail vatandaşı ölmüş ve 150'den fazlası da yaralanmıştır. Böylelikle, başlatılan barış süreci duraklamaya girmiş ve bu gelişmeler üzerine İsrail Devleti, Nisan 1996'da Hizbullah'a karşı Güney Lübnan'da "Gazap Üzümleri" adında büyük bir operasyon başlatmış ve Lübnan'ın bombalanması esnasında birçok sivilin ölmesine sebep olmuştur. Mayıs 1996'da ABD Başkanı Bill Clinton ve İsrail Devleti Başkanı Şimon Peres teröre karşı işbirliği antlaşmasını Washington'da imzalamışlardır (Yılmaz, 2009: 315-327).

Mayıs 1996'da yapılan seçimlerde oyların yüzde 50.5'ini Likud Cephesi almış ve Benyamin Netanyahu rakibi Şimon Peres'i çok az bir farkla geçerek İsrail Devleti'nin yeni devlet başkanı olmuştur. İsrail'in Lübnan'a harekâtından sonra Güney Lübnan'da ve Ramallah'ta bir takım olaylar meydana gelmiş ve can kayıpları yaşanmıştır. Kısa bir süre sonra barış görüşmeleri olumlu sonuç vermiş ve Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat, İsrail'in El-Halil anlaşmasıyla, El-Halil şehriden çekileceğini duyurmuştur. Bunu takiben Hamas ve İslami Cihat Örgütleri El-Halil'de bazı bombalı eylemler gerçekleştirmişler, bunun üzerine de El-Halil'deki Yahudi yerleşimcilerin sözcüsü Noam Armon, barışın koskoca bir yalan olduğunu dile getirmiştir. Karşılıklı saldırılardan dolayı yürütülen barış görüşmeleri sekteye uğramış ve Orta Doğu'da barış çıkmazını aşmak için İngiltere Başbakanı Tony Blair, Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat ve İsrail Devlet Başkanı Benyamin Netanyahu Londra'da bir araya gelmişlerdir (Besalel, 2000: 267-268).

23 Ekim 1998'de Bill Clinton arabuluculuğunda Orta Doğu'da barışa imza atılmış ve Wye Nehri Memorandumu ile Arafat ve Netanyahu arasında karşılıklı barış antlaşması imzalanmıştır. Fakat 6 Kasım 1998'de Hamas'ın Kudüs'te bir intihar saldırısı gerçekleştirmesi üzerine, İsrail Devleti Filistin ile yaptığı barışı askıya aldığı açıklamıştır. İsrail'deki İşçi Partisi'nin lideri Ehud Barak Filistin Devleti'nin kurulacağını ve bunu onaylayacağını açıkladıktan sonra kendisine seçim turu esnasında bir suikast teşebbüsü son anda önlenmiş ve 17 Mayıs 1999'da İsrail'de yapılan seçimlerin de galibi olmuştur (Yılmaz, 2009: 315-327).

Temmuz 1999'da İsrail Başbakanı Ehud Barak ile Filistin Devlet lideri Yaser Arafat arasında tekrar masaya oturulmuş ve Suriye'nin de katıldığı bir takım barış görüşmeleri yapılmış, fakat kesin bir anlaşmaya varılamamıştır. 2000'lerin başında Lübnan'da konuşlanmış bulunan Hizbullah örgütü, İsrail hedeflerine saldırmış ve İs-

rail Devleti de buna karşılık Lübnan'a şiddetli bir hava harekâtı düzenlemiştir. Bu esnada İsrail'de yapılan cumhurbaşkanlığı seçimini, Filistinlilerle barış politikalarına karşı çıkan Likud Partisi'nin adayı Moşe Katzav kazanmıştır (Besalel, 2000: 272-279).

Mart 2000'de, Hıristiyan Dünyası'nın uhrevi lideri Papa Jean Paul İsrail'e tarihi bir ziyarette bulunmuş ve 2000 yılında İsrail Devleti, Filistin Özerk Yönetimi ile kalıcı bir çözüm bulmak için Camp David'de birtakım görüşmelerde bulunmuştur. Ehud Barak, Filistin otoritesinin istediği siyasi imtiyazları ve toprak taleplerini kabul etmiş, hatta Yahudilik için kutsal olan Kudüs'ün doğusunu bile Filistin'e vermeyi onaylamıştır (IRIS, 2000).

8 Eylül 2000'de, İsrail'deki muhalefetin lideri Ariel Şaron, Tapınak Dağı olarak da bilinen El Aksa'yı ziyaret etmiş ve ertesi gün Filistin Halkı tarafından "El Aksa İntifadası" olarak adlandırılan "İkinci İntifada" başlatılmıştır (Samuels, 2005).

İkinci İntifada esnasında intihar saldırılarına misilleme olarak İsrail Devleti Savunma Kalkanı Operasyonu'nu başlatmış ve Batı Şeria'ya askeri yığınak yapmıştır. 2003'te İsrail Parlamentosu'nda gerçekleşen seçimler sonucunda Likud Partisi 27 sandalyeyle en çok milletvekili çıkaran parti olmuştur. İsrail Başbakanı Ariel Şaron, Aralık 2003'te, İsrail'in işgal ettiği bazı bölgelerden tek taraflı çekilebileceğini belirtmiş ve İsrail silahlı kuvvetleri Gazze Şeridi'nden tamamen çekilmiştir (Jewish Virtual Library, 2014).

İsrail'in Gazze'den tek taraflı çekilmesi 12 Eylül 2005'te tamamlanmış, 22 Eylül'de ise Batı Şeria'dan tamamen çekilmiştir. İsrail kuvvetleri geri çekilmenin ardından Gazze, Batı Şeria, Sderot gibi yerlerde intihar ve roket saldırılarına maruz kalmıştır. İsrail kuvvetlerine yapılan Hamas saldırıları, İsrail kuvvetlerinin Gazze'den çekilmesini sağlayınca, Filistinlilerce bu Hamas'ın bir zaferi olarak yorumlanmıştır. 25 Ocak 2006 tarihinde Filistin'de yapılan seçimlerde, Filistin parlamentosunda çoğunluk seçimlere ilk kez katılan Hamas'ın oldu. Katılımın yüzde 77'yi bulduğu seçimlerde, 132 sandalyeli Filistin Meclisi'nde Hamas 76, El Fetih ise 43 sandalye kazandı (SETAV, 2006). İsrail'de ise, 14 Nisan 2006'da Ariel Şaron'un beyin kanaması geçirmesi üzerine başbakanlık koltuğuna Ehud Olmert geçmiştir (Haaretz Gazetesi, 11 Nisan 2006).

5 Haziran 2006'da Hamas güçleri sınırı geçip bir tanka saldırmış ve Gilad Şalit isimli yaralı İsrail askerini esir almıştır. 12 Temmuz'da da Hizbullah Lübnan'dan, İsrail'in bazı kasabalarına ve sınırdaki devriye gezen İsrail askerlerine saldırmış ve sekiz İsrail askeri öldürülmüştür. Bu olaylar 2006 İsrail-Lübnan Savaşı'nı başlatmış ve bu savaş Ağustos 2006'ya kadar sürmüştür (BBC, 3 Haziran 2006).

27 Aralık 2008'de resmi olmayan İsrail ile Filistin otoritesi arasındaki ateşkes, Filistinli bazı örgütlerin, güney İsrail'i bombalamasıyla bozulmuş ve İsrail ordusu üç hafta süren bir çıkartma düzenleyerek uluslararası protestolara maruz kalmıştır (Haaretz Gazetesi, 27 Aralık 2008).

2009 yılındaki siyasi seçimlerde Şimon Peres hükümet kurma görevini Benjamin Netanyahu'ya vermiş ve Netanyahu ikinci kez başbakan olmuştur. İsrail ile Filistin arasında sürdürülen görüşmeler sonrasında, Ekim 2011'de İsrail ile Hamas tutuklu takası konusunda anlaşmaya varmışlardır. İsrail askeri Gilad Şalit'e karşılık, İsrail'e karşı terörist saldırı gerçekleştirme veya planlama sebebiyle 280'i ömür boyu hapis cezası alan Filistinli ve İsraili 1027 Arap serbest bırakılmıştır (IBN Live, 12 Eylül 2011).

31 Mayıs 2010 tarihinde, İnsani Yardım Vakfı ve Özgür Gazze Hareketi'nin organize ettiği, içerisinde yabancı aktivistlerin de bulunduğu bir grup yardım gönüllüsü, deniz aşırı ablukayı aşarak Gazze'ye insanı yardım götürmeyi amaçlamıştır. 6 gemiden oluşan yardım filosuna İsrail askerleri uluslararası sularda müdahale etmiş, diğer 5 gemide kontrolü ele geçirmiş, Mavi Marmara gemisine müdahale sırasında dokuz Türk vatandaşı hayatını kaybetmiştir (Habertürk Gazetesi, 31 Mayıs 2014). Olayla ilgili BM İnsan Hakları Komisyonu'nun hazırladığı rapor, İsrail'in uluslararası hukuka aykırı hareket ettiğini açıkça ortaya koymuş ve müdahalede hayatını kaybeden yardım gönüllülerinin adeta infaz yöntemi kullanılarak öldürüldüğünü belirtmiştir (Çakmak, 2010).

2013 yılında cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonucunda İsrail'de Reuven Rivlin cumhurbaşkanlığı görevine getirilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 11 Haziran 2014). Bu tarihten itibaren de yoğun bir şekilde, uluslararası toplumun uyarılarına rağmen, İsrail'in yerleşimci politikasından vazgeçmemesi ve Gazze'ye uyguladığı ambargoda ısrar etmesi, yer yer de güvenliğine yönelik tehditleri öne sürerek gerçekleştirdiği askeri operasyonlar uluslararası hukukla bağdaşmaz bir nitelikte ve insan haklarını çiğner şekilde devam etmiştir. Bu ise barış ve istikrarı ağır bir şekilde zedelemiş ve bir türlü düşmeyen gerilimi beraberinde getirmiştir.

Sonuç

Tarih boyunca Yahudilerin yaşadıklarının soykırımlar ve sürgünlerle dolu uzun ve acılı bir yol olduğu yadsınamaz bir gerçektir. M.S. 70 yılından 1948 yılına kadar yedi kapısı olan Kudüs'ün hiçbir kapısının anahtarı Yahudilerin elinde olmamıştır. Asur, Babil ve Roma İmparatorlukları dönemlerinde topraklarında yaşama şansı bulamamış, gittikleri yerlerde *Ghetto Nuovo*'larda yaşamak zorunda kalmış, taşınmaz mal edinme hakkından yoksun olmaktan evlenmek için nüfustan bir kişinin eksilmesini beklemeye kadar birçok insanlık dışı muamele ile karşı karşıya kalmışlardır. Bütün bu süreçte ise kendilerine insanca yaşama fırsatı buldukları dönemler Persler, Eyyubiler, Osmanlılar dönemi ve Halifeler İspanyası olmuştur. Yahudi düşmanlığının dünyada sönmeyeceği kanaatiyle hareket eden Theodor Herzl, 1896 yılında yayınlanan *Der Judenstaat* (Yahudi Devleti) kitabıyla Yahudilerin ancak bir ulus olarak ve devlet kurarak hayatta kalabileceklerini ifade etmiş, 1897'de Basel'de toplanan ilk Dünya Siyonist Kongresi ile de en geç 50 yıl içerisinde bir Yahudi devletinin kurulması hedeflenmiştir. 1917 Balfour Deklarasyonu ile önemli bir aşama kaydedilmiş, 14 Mayıs 1948'de İsrail'in kurulmasıyla bu hedefe ulaşılmıştır. Devletin kuruluş aş-

masında ve kurulduktan sonra Tevrat'taki vadedilmiş topraklar ve üstün millet olma anlayışı İsrail devletinin siyasal kültürünün ve devletin uluslararası sistemde ortaya koyduğu dış politikasının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Gerek Yahudilerin tarih boyunca karşı karşıya kaldıkları soykırımlar ve sürgünler gerek Yahudi devletinin kurulmasının fikir babası Herzl'in ortaya koyduğu üzere Yahudiler, İsrail devletinin varlığını sürdürmesini ve güçlenmesini Yahudilerin hayatta kalmalarının tek yolu olarak benimsemelerini sağlamıştır. Bu durum ise İsrail devletinin uluslararası sistemde ve bölgesinde meydana gelen bütün olayları bir yaşamsal var oluş/yok oluş saikiyle algılamasını, güvenlikleştirme çerçevesinin İsrail'in siyasal kültürüne hâkim olmasını sağlamış ve dış ve güvenlik politikası retorığının katı bir biçimde tek taraflı hareket etme yönünde evrilmesine neden olmuştur.

İsrail'in aşırı güvenlikleştirilmiş bir dış politika üzerinden hareket etmesi ve politikalarını daha çok bölgede mevcudiyetini korumak odağında tutması İsrail'in karşı karşıya kaldığı her meselede sert tutum sergilemesini ve hatta güç kullanımını "normalleştirmiştir". Ayrıca, son dönemde uyguladığı yerleşimci politikası ve yeni toprak kazanımları elde etme çabaları da bölgede durumu daha da içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Yahudiler bölgeye yerleşerek ve devlet kurarak Tevrat'ta belirtilen hedeflerini gerçekleştirmiştir. Fakat yerleşimci politikası, topraklarını genişletme çabası ve uluslararası hukuku ve insan haklarını çiğner şekilde aşırı güç kullanımı, İsrail'in Tevrat'la ve "On Emir" ve de uluslararası hukukla bağdaşmayan (Şahin, 2011) politikalar izlemesine sebep olmaktadır. Nitekim bunun haricinde yapacağı davranışlar daha çok işgalci devlet davranışı olacaktır.

Tevrat'ın İsrailoğulları'na vaat ettiği süt ve bal akan bir diyardır, çocukların öldüğü, kan akan bir diyar değil. Meselenin çözümü İsrail'in varlığını kabul ettirmekte ısrar ettiği kadar Filistinlilerin de bir devlet olarak varlığını korumasını ve sürdürmesini kabul etmesinden, bu devletin egemenlik haklarına ve sınırlarına saygı duymasından, semavi dinlerin merkezi olan Kudüs'te herkesin ibadet etme hakkını tanınmasından, uluslararası hukuk ve insan haklarıyla bağdaşır şekilde hareket etmesinden ve dış politikasını "güveniksizleştirmesinden" geçmektedir. İsrail dış politikası Filistin'in varlığını tanyan ve Kudüs'ün statüsü ile ilgili Müslüman toplumların da benimseyebileceği bir çözüm geliştirmelidir. Bu çerçevede Johan Galtung'un ortaya koyduğu 1-2-6-20***** formülü gibi diplomatik müzakereleri öngören çözüm önerileri İsrail diplomasisi tarafından ehemmiyetle değerlendirilmelidir. Vadedilmiş toprakları genişletme çabası, üstünlük anlayışına dayalı dış politika ve On Emir'den uzaklaşan bir anlayış bölgesel ve küresel ölçekte meselenin devam etmesine ve İsrail'in güvenliğinin daha fazla tehdit edilmesine neden olacaktır.

*****Bahsi geçen formülde 1) Bağımsız Filistin devletinin dünyaca tanınmasını 2) İsrail ile Filistin arasında 1967 sınırlarıyla ve Kudüs'te iki başkentli bir barış anlaşması imzalamasını 6) İsrail, Filistin, Lübnan, Suriye, Ürdün ve Mısır'ın Avrupa Birliği örneğindeki gibi olabildiğince açık sınırlarla, su ve enerji birliği kurmasını 20) Bölgenin 20 devletinin 1975'te temeli atılan AGİT benzeri bir Batı Asya Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (BAGİT) içinde bir araya gelmesini içermektedir. Şahin Alpay, "Galtung'un Bölgede Barış Formülü: 1-2-6-20", http://www.gazeteoku.com/frame.php?url=http://www.zaman.com.tr/sahin-alpay/galtungun-bolgede-baris-formulu-1-2-6-20_2239826.html, Erişim Tarihi: 25.12.2014

Kaynakça

- Alpay, Ş. (2014). “Galtung’un Bölgede Barış Formülü: 1-2-6-20”, http://www.gazeteoku.com/frame.php?url=http://www.zaman.com.tr/sahin-alpay/galtungun-bolgede-baris-formulu-1-2-6-20_2239826.html (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2014)
- Ay, Ş. (2011). “İsrail ve Yahuda Krallıkları Üzerine Düzenlenen Asur Seferleri”, *History Studies International Journal of History*, 3-1, ss. 1-14.
- BBC (2006). “Gaza crisis”, 3 Haziran 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_pictures/5142376.stm (Erişim Tarihi: 23 Aralık 2014)
- Beinin, J.ve Lockman Z. (Ed.), (1990). İntifada: İsrail İşgaline Karşı Filistin Ayaklanması, A MERIP BOOK.
- Besalel, Y. (2000). *Yahudi Tarihi*, Universal Yayıncılık, İstanbul.
- Çağlayan, S. (2010). *İsrail Sözlüğü*, İletişim Yayıncılık İstanbul.
- Çakmak, Cenap (2010). “BM İnsan Hakları Komisyonunun Mavi Marmara Raporu ve Anlamı”, 29 Eylül 2010, <http://www.bilgesam.org/incele/1197/-bm-insan-haklari-komisyonu%E2%80%99nun-mavi-marmara-raporu-ve-anlami/#.VKA3YsgKA> (Erişim Tarihi: 24 Aralık 2014)
- Haaretz Gazetesi, (2008). “IAF strike on Gaza is Israel’s version of ‘shock and awe’”, 27 Aralık 2008, <http://www.haaretz.com/news/analysis-iaf-strike-on-gaza-is-israel-s-version-of-shock-and-awe-1.260341> (Erişim Tarihi: 23 Aralık 2014).
- Haaretz Gazetesi, (2006). “Cabinet approves appointment of Ehud Olmert as interim PM”, 11 Nisan 2006, <http://www.haaretz.com/news/cabinet-approves-appointment-of-ehud-olmert-as-interim-pm-1.185092> (Erişim Tarihi: 23 Aralık 2014)
- Habertürk Gazetesi, (2014). “Mavi Marmara Baskını”, 31 Mayıs 2014, <http://www.haberturk.com/tarihte-bugun/haber/953322-mavi-marmara-baskini> (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2014)
- Harp Akademileri Komutanlığı, (1992). *Orta Doğu’nun Tarihi Gelişimi*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, (Haz.) Ali Erdinç, İstanbul.
- Hürriyet Gazetesi, (2014). “Rivlin İsrail’in Yeni Cumhurbaşkanı Oldu”, 11 Haziran 2014, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/26588119.asp> (Erişim Tarihi: 22 Aralık 2014)
- IBN Live, “Israel to Release 1027 Prisoners for its Lone Soldier, 12 Eylül 2011, <http://ibnlive.in.com/generalnewsfeed/news/israel-to-release-1027-prisoners-for-its-lone-soldier/854824.html> (Erişim Tarihi: 24 Aralık 2014)
- Information Regarding Israel’s Security (2000). “Israeli Proposal to Palestinians and Syria: Eve of the Camp David Talks”, http://www.iris.org.il/camp_david2.htm (Erişim Tarihi: 21 Aralık 2014)
- İsrail Ülke Profili, Aljazeera Turk, <http://www.aljazeera.com.tr/ulke-profilu/ulke-profilu-israil> (Erişim Tarihi: 21 Aralık 2014).
- İsrail Enformasyon Merkezi (2008). “İsrail Hakkında Gerçekler”, İsrail Dış İşleri Bakanlığı, Kudüs: Keter Press, http://mfa.gov.il/MFA_Graphics/MFA%20Gallery/Documents%20languages/Turkish/ISRAIL%20HAKKINDA%20GERCEKLER.pdf (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2014).

- Jewish Virtual Library, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/defensiveshield.html> (Erişim Tarihi: 24 Aralık 2014)
- Kodal, T. (2007). “Türk Arşiv Belgelerine Göre II. Dünya Savaşı (1939- 1945) Yıllarında Türkiye Üzerinden Filistin’e Yahudi Göçleri”, Erzurum Atatürk Üniversitesi Atatürk Dergisi, c. 5, S.3, s. 133- 163
- Kurt, A.O. (2007). Erken Dönem Yahudi Tarihi (Yahudiliğin Mimarı Ezra), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Lapierre, D. Collins L (1973). Kudüs... Ey Kudüs, E Yayınları, İstanbul
- Moore, J. N. (Ed.) (1974). The Arap-İsraeli Conflict: Readings and Documents, Princeton University Press.
- Nobel Ödülleri, http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1978/index.html (Erişim Tarihi: 21 Aralık 2014).
- Oğan, M. S. (1997). Türkiye-İsrail İlişkilerinin Dünü-Bugünü-Yarını, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul.
- Orta Doğu Stratejik Araştırmaları Merkezi (2014). “Filistin Kurtuluş Örgütü”, http://www.orsam.org.tr/tr/yzazilar_Yazdir.aspx?ID=3591 (Erişim Tarihi: 23 Aralık 2014)
- Özmen, S. (2006). İsrail ve Etnik Dini Çatışmalar, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Samuels, D (2005). “In a Ruined Country, How Yasir Arafat Destroyed Palestine”, 1 Eylül 2005, <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2005/09/in-a-ruined-country/304167/> (Erişim Tarihi: 23 Aralık 2014).
- SETAV (2006). “Seçimler Sonrası Filistin”, <http://setav.org.tr/secimler-sonrasi-filistin/yorum/549#>, (Erişim Tarihi: 23 Aralık 2014).
- Şahin, M. (2011) “Türkiye-İsrail İlişkileri: Zoraki İttifak Çöktü”, Orta Doğu Analiz, Cilt 3 Sayı 33.
- Usta, A. (2003). “Ali Reşad’ın Tarih-i Kadiminde İbraniler”, 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 14-15, ss.135-157, http://dergi.ilahiyat.omu.edu.tr/Makaleler/1567584587_200315050153.pdf, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2014)
- Uzunçarşılı, İ.H. (1988). Osmanlı Tarihi II. Cilt, Ankara.
- Yıldız, H. D. (Ed.). (1992). Doğuşundan Günümüze Büyük İslam Tarihi, İstanbul.
- Yılmaz, T. (2009). Uluslararası Politikada Ortadoğu, Barış Kitap Yayınları, Ankara.

